

TUDÓS TIHAMÉR NAPLÓJÁBÓL

Polner Zoltán

A KÉK AUTÓBUSZ

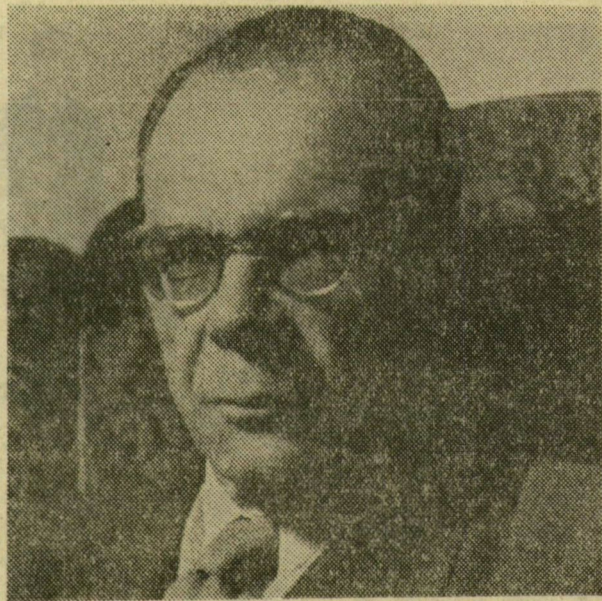
Az isten mutatójánál térdelnek a templomok. Most avatják szenté az inkvizitor századok, most avatják szentté az üdvözítő szegénységet.

De a szollárokat túlharsojga a menet, az ének, a század.

Ez a menet: az öklöké
Ez az ének: az öklöké
Ez a század: az öklöké
a forradalom!

Es beszakad az éj tűzfala:
a világ küszöbe előtt
a füves szavannakon
piros fátylak lobognak
és egy hatalmas kék autóbussz
cipeli szájában
a nyershús holdat.

Balla László

Fodor József

SEMMI SE KÉSŐ

Még itt jársz e földön, még semmi sem késő; egy nap jó emlékekkel vigyén, Hogy nem rosszul használtad itt időd: Több vagy, mint mikor lábad idejött. Ha nem gondoltál rá, tedd ezután, Szörnyű, későn bánkódni volt hibán — S még nem késő. Még fürgén mozgassz itt, Hát tedd rendbe, barátom, dolgaidd; Mert száll az élet, fogj a fürgeség, Még minden itt: éld, küzdve, tűrve még, Es itt még annyi nagyra alkalom, Jaj, ha fecséreléd, nincsen irgalom. Mulasztás kinja jön csak, büntudat, Hogy megmutasd, ki vagy, ez itt utad; Talán csak ez: hát álld, mint állhatod, Okulva, míg rejtélyét itt lakod, A nyüzsgő mindent, ami itt van, éld, Mi kint — s benned a lázt, a szenvedélyt S mit hoznak bőven kis és nagy csaták, Am másnak tett, neked tárgy e világ, S amit megérsz, mi sújt vagy lelkesít, Mert miért élsz valóban: verseid. Versbe rótt élet: hát ezt jól csináld, Erőid fogd, vezesd avagy zsiláld, Fő, hogy jól ird meg, mi izsít, betölt, Tartam: az élet, — tartalom: a föld, S e szörnyű-szép létben mi megragad — S mely mindennél több még: mit hordsz magad. De mondj ki mindent, mi időt van itt; Más szánt, épít, te ird meg álmaid, Almoknak nyelvén egy nagyobb valót, Mit irdsz, jól: él — (ki él, holnap halott) — Versbe-mentett élet. Csak jól csináld. Igy hívd porondra az időt, halált.

Hetven esztendeje, 1888. április 22-én született Fodor József Kossuth-díjas költő, számos ismert verseskötet (Országutak énekei. Szertelen ünnepek) és tanulmány- portrékötet (A történelem sodrában, Emlékek a hőskorszakból) szerzője.

Január 5.

Na, ez az év is jól kezdődik. Ma rettenetesen letoltak egy területi értekezleten. Azt mondták: „Tudós elvtárs, ha az új mechanizmusban is így fognak gazdálkodni, ráfizetik a nyakkendőjüket is (itt persze intímabb ruhadarabot neveztek meg). eMdig akarnak még állami támogatásból élni? És éppen egy ilyen vállalat, amelynek igazgatója kis híján a közgazdasági tudományok kandidátusa! Mikor is védi meg a disszertációját?” — „Ősz elején” — felelem. — „Es miről szól?” — „A korszerű üzemszervezés szerepe a patkányfogók csappantyújánál használt rugózat amortizációjának lassításában”. — „Tudja mit? Hagyja egyelőre a patkányfogókat. Inkább kíméljük meg az amortizációsökkenés elhanyagolásával kétszáz évenként egy patkány életét, de nekünk a negyedév végéig dolgozzon ki egy javaslatot arról, hogyan tehető a vállalatuk rentábilissá. Különben megnézheti magát”.

Hát most pá, kedves patkányfogóm. Pá, vasok kötetek, amelyeket kutatótársaim a csappantyúrugók amortizációjának problémáiról összeírtak. Pedig menyivel könnyebb száz ilyen munkából csinálni egy százegyediket, mint teljesen légből kapni egy olyan üzemszervezési rendszert, amely jövedelmezővé teszi a vállalatot!

Január 29.

Kemény munkában telnek a napjaim. Verejtékeim csöppenként hullik a fehér papírra, és ott összekeveredve a töltőtollamból kifröccsent tintacseppekkel, valami egészen modern és egészen absztrakt rajzolatot alkot. Bár inkább mentem volna festőnek!

Február 7.

Ma nagyon jó ötletem támadt. Lementem az üzembe. Egészen érdekes volt, csak a fületem bántotta a nagy lárma. Nem is tudtam, hogy ilyen zajos vállalatnak vagyok az igazgatója. Erről sohasem referáltam se a helyettesem, se a főmérnök. Viszont megfigyel-

tem néhány dolgot, ami talán elmozdítja készülő felterjesztésem a holtpontról.

Február 28.

Egészen jól megy a munka. Naponként lejárak az üzembe, és itt mindig megfigyelek valami érdekeset. Már nem is vágyom olyan nagyon a patkányfogóim után. Úgy látom, idehaza is van néhány érdekes probléma, a saját vállalatomról is egészen épkezláb értekezést lehetne írni.

Március 9.

Felmerült néhány költségesebb kísérlet elvégzésének szükségessége. Keretet kértem az iparágazata fölöttes hatóságtól. Háromtagú bizottság szállt ki. Nagyon meg voltak elégedve a munkámmal, az elképzeléseimmel. Pártólólag fogják felterjeszteni kérésemet.

Március 18.

A fölöttes hatóság a kért keret dupláját adta, sőt azt is közölte, hogy máris felvehetem — előlegképpen — a nagy horderejű újításaimért járó ésszerűsítési díj huszonöt százalékát. Ma nem is írok többet — sietek a pénzért, mert még meggondolják.

Március 31.

Nagy művem kész. Itt van, három boldogan mosolygó, piros dossziéba csomagolva. Vigye csak, Klárka, vigye a postára, adja fel minél hamarabb, hadd olvassák az iparágazati főhatóságnál, a főigazgatóságon, a minisztériumban. És jegyezze meg, nemsokára ez lesz a címe: „Tudós Tihamér, a szocialista munka hőse.”

Május 22.

Ma megdicsérték a területi értekezleten. Azt mondták: „Tessék, elvtársak, van kihez igazodni! Tudós Tihamér nem várja, hogy megoldják helyette a vállalat problémáit. Maga dolgozta ki a jövedelmező termelés egész tudományos rendszerét. Néhány nap múlva befejezzük tervezetének tanulmányozását, azután visszaküldjük megvalósításra, bevezetésre. Akkor nézzék majd meg azt a vállalatot! Bravó, Tudós elvtárs!” Megvallom, nagyon boldog vagyok. Ki gondolta volna, ahhoz képest, amilyen pechesen ez az év kezdődött.

Június 1.

Megkezdtem évi rendes szabadságomat. Megérdemeltem. Kemény munka volt! Most egy hónapig nincs kárgergő, nincs üzemszervezés, csak Fekete-tenger van, csak úszás, csónakázás. Liccs-loccs!

Július 1.

En már január 5-én tudtam, hogy ha elején olyan kegyetlenül leposzkondiázzák az embert, annak nem lehet jó vége. Hát kérem: szabadságom alatt lejtött egy bizottság — az előbbinél sokkal magasabb szintű — javaslatom utólagos kontrollálására, majd bevezetésének előkészítésére. A helyettesem kalauzolta le a tagokat az üzembe — és ekkor rettenetes dolog történt. Kisült, hogy én egy egész másik üzembe jártam a problémákat tanulmányozni, egész más üzembe vittem az első bizottságot, de a javaslataim ott sem használhatók, mert náluk pipaszurkálókat gyártanak, és nem emlékkönyvsarkakat, mint nálunk, és

paszkodó öt év körüli kislánnyal esetlenül áll az ajtóban.

— A másik gyerek?
— Anyám neveli. Folyton betegeskedik, korán született, akkor is megvert a férjem.

— Fordult emiatt valahova?
— Így még nem vert meg.
— Összeszóalkoztak?
— Volt rá okom. Biztosan hiányzott a fejadagból és csak ő adhatta el.
— Miből gondolja?
— Volt miből berúgnia!
— Hány éves házások?
— Hét.
— És most gondol válasra?
— ... amikor jött ez a kislány ...

Komlón vajúrt volt az ura. Lakást kaptak, bútorra spóroltak, nem sok kellett volna hozzá. Előbb csak szombat-vasárnap, aztán már minden este mehetnékje támadt. „Laci, nem lesz ez jó?” — mondta neki. „Ki hívott, maradj itthon!” — felelte. Mielőtt lebetegedett, az anyja hazahozta. Alighogy megjött a gyerek, beállított az ember is. Minden pénz elment. Hiányzott is, persze, fölmondtak neki. Három nap, három éjjel sírt, aztán arra gondolt: hova menjen egyedül a gyerekkel? S még jobb is így, mint ha valakivel összeállt volna az ember!

— ... aztán már így ment: egyik helyről a másikra! Sehol se tudott legyökerezni. Közben megjött a fiú is. Gyakran veszekedtünk, azt mondta: mindennek az az oka, hogy az anyámnál lakunk. Ezért kerestem én ezt a tsz-t neki. Tanyát is kaptunk állami tartalékból. Gondoltam: most majd spórolunk. Összegyűlik egy kis pénz. Még tán építeni is tudunk a város szélén!

— Magát nem hibáztatja semmiben?
— Nem is tudom... talán kezdetben kellett volna másképp?
Tétován áll az ajtóban, más is jönne be, de elállja a gyerekekkel meg a cekkel az egész bejáratot. Be nem lép. Vállat von, sóhajt, aztán elsodródik. Maga sem tudja, merre.

bútorok, az asszony szüleit is kiszolgálták már egy vaságy kivételével. Ezt akkor vették, mikor jött a kislány. Később mindkét gyerek megfert benne.

Amint fölforrt a víz, elmosogatott, majd lemosdott a teknőben. Sötétkék szövet-szoknyát vett, meg egy kabátot, amit a férje egyenruhájából alakított magára, mikor az embert elbocsátották a postáról. Alighogy elkészült, ismét felberregett a motor.

„Panaszos elmondása szerint ezután bement a műút melletti szanatóriumba, hogy látóleletet vetessen. Ott nem fogadták, a városba tanácsolták. A rendelőben egy doktor nő megnézte, de a nevét se kérdezte, mert nem volt 70 forintja a látóleltre. Visszament a tsz-elnökhöz, pénzeszközöt kér látóleltre meg elutazni az anyjához. Jelen volt Tápai mezőgazdász is.

Az elnök azt mondta, hogy nem vonhat le a keresetből bírósági döntés nélkül. Csak egyet tehet: kiadja Takácsnak a 70 forintot, attól vegye át. Mikor az irodából kijött, a férje követte, s azt mondta: ha még egyszer elmegy a tsz-be vagy valamilyen hivatalos helyre, nem megveri, hanem agyonveri. Tanú nincs rá.

Sas Márton brigádvezető tanyáján átvette a 70 forintot. Az éjszakát Savanyáéknál töltötte s reggel fölkereste a gyámhatóságot: csináljanak valamit, hogy a természetbeni juttatásokat ne kapja meg a férje. Itt is azt mondták: majd ha a bíróság dönt.”

— Abban segítsenek, hogy a bíróság döntéséig se adják ki a férjem járandóságából, ami az én munkám meg a két gyerek után megillet, mert elissza! A részes után ami jár, meg a gyerekek fejadagját!

Mint a leckét, úgy mondja. Vékony, gesztenyebarna asszony. Lehet, hogy valamikor szép is volt. Bal szeme körül féltényérnyi véraláfutás. Sötétkék szoknya kifakult, kabátja egyenruhaszerű. Lehet, hogy valamikor takaros is volt. Egyik kezében a cekkel, a másik kezébe ka-

VÁLLALATI NYELVFÉLELÉSÉG

Ide-oda bandukoltam a társadalmi életben. Hirtelen egy ormótlan alak toppant elem.

— Kicsoda maga — kérdeztem.
— En a Vállalati és Közéleti Nyelv vagyok! — dörogte faragatlanul.

Arcán ragyafoltok. a füle koszos, körmei hosszúra nőttek. Atható szag terjengett körülötte.
— De hiszen maga romlott! — ráncoltam homlokom.

— Viszont be vagyok ütemezve — vont vállat az alak. — No és maga kicsoda? Tudom, hogy vannak hiányosságaim, nem vagyok maradéktalan. Szókincsem illetőleg szűk a keresztmetszetem, abból nincsenek elfekvő-készleteim. Ezek csak hiánycikként állnak rendelkezésemre.

— Jaj, állnak rendelkezésemre ...

— Egyfelől mindegy, másfelől úgyszintén. A szép és helyes vállalati, közéleti nyelv mostanság hiánycikként jelentkezik.

— Nem hiánycikk, hanem hiányzó cikk! Ami pedig hiányzik, az nem jelentkezhet.

— Elvben, kérem De gyakorlatilag a megoldatlan problémák is jelentkeznek, pedig hát ugye, ami megoldatlan, az nincs, és ami nincs, az nem is jelentkezhet. Es mégis jelentkezik. Ez, ami az én romlottságomat jelenti.

— Mi az megint, hogy „jelenti”?

— Micsoda okvetetlenkedés! Manapság már nem azt mondják: a kutya ugat, hanem azt, hogy ez a ricsaj a kutya csaholását jelenti.

— Azt mondják — szóltam meg töprengve —, maga valamikor épkezláb volt.

— Hát... ez egy bonyolult probléma. Csupán egy problémás kérdést: azt tudja, milyen sokan tűzték ki célul, hogy idegen nyelveket sajátítanak el. Hát ki ér rá itt magyarul tanulni? Es ne felejtse el, hogy ez a mai vállalati nyelvféleség már diadalmaszkodott. Azért ne aggódjon, és perspektívákban gondolkodjon, és tudom, hogy jövőm lehatárolt, elmúlásomra a megfelelő időben sor kerül.

— Borzalom... elmúlásra sor kerül?

— Naponta olvashatja, hogy „a megboldogult temetésére szerdán kerül sor.”

— Mintha ez már régen be lett volna ütemezve, mintha mindenki ezt várta volna ...

— Jól van, öreg fiú, maga fejlődőképes. Úgy tűnik, nem hiába tárgyalunk itten, ezen keresztül kezd engemet megérteni.

— Ezen keresztül ...

— Csak hátrább a mutatókkal, öreg fiú. Elvégre én, aki valaha dolgozó nő voltam, most már női dolgozó vagyok.

— Még ez is? — szóltam, és faképnél hagytam. Es eltökéltem: kialakítom harcomat azért, hogy ennek a rémségnek felszámolását biztosítsam.

Segítség!

H. J.